

Yatılı Bölge İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören 8. Sınıf Öğrencilerinin Ortaöğretime Devam Etme Eğilimleri

Tülin Acar*

Özet

Bu çalışmanın amacı, özellikle kırsal bölgelerde yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimlerini belirlemek ve ortaöğretime devam etmeme nedenlerini açıklayabilmektir. Araştırmanın verileri, 14 ilin 17 ilköğretim okulunda okuyan toplam 584 sekizinci sınıf öğrencisinin ankete verdikleri cevaplar aracılığıyla toplanmıştır. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin babalarının iş durumlarına, anne-babanın eğitim durumuna ve kardeş sayısı değişkenlerine göre ortaöğretime devam edip etmeme eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Ancak cinsiyete göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$). Ailenin okul masraflarını karşılayabilecek ekonomik güçte olmaması, sekizinci sınıfta girmiş oldukları sınavı veya bir burs kazanılmaması halinde ortaöğretime devam edilememesi, yaşadıkları köyde bir ortaöğretim kurumunun bulunmaması, öğrencinin okumak istememesi ve öğrencinin dersleri sevmemesi öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında gösterilen ilk beş neden dikkate değer sonuçlardandır.

Anahtar Kelimeler

İlköğretim, Ortaöğretim, Okullaşma, Ortaöğretime devam etme eğilimi

* Dr., Parantez Eğitim Araştırma Danışmanlık, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı - Ankara / Türkiye
torbicer@gmail.com

Giriş

2003 yılında Unicef'in desteği ile başlayan *Haydi Kızlar Okula* kampanyasının ses getirmesiyle temel eğitimde özellikle de kız öğrencilerin okula gitmeme, gidememe nedenleri günümüzde araştırmalara sıkça konu olmuştur (www.unicef.org/turkey/untr.pdf/-ge6a.pdf). Uzun zamandır kayan bir yara olan bu gerçek gündeme gelmiş ve kamuoyunu da epey meşgul etmiştir, etmeye de devam edecektir kuşkusuz. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda ulu önder Atatürk'ün çizdiği çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmanın yolu, hiç tartışma götürmez ki eğitimden, eğitilmiş bireylerin sayısının fazlalığından geçmektedir.

Gelişmiş, kalkınmış ve çağdaş bir toplum olabilmenin ilk ve temel şartı eğitime gereken değeri vermektir. Anayasamızın Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlıklı 42. maddesi “kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” der ve bu gerekçe ile eğitim alma hakkı herkese aittir. Okullarımızda hiçbir fabrikanın yetiştiremeyeceği bireyler yetiştirilir ki en pahalı ve en zor yatırım, insana yapılan yatırımdır. Bir ülkede okur-yazar oranının yüksek olması, bireylerin eğitim düzeylerinin yüksek olması hep istenilen, hedeflenen bir durumdur. Çünkü eğitim düzeyi yüksek insanlarla sağlıklı bir toplum kurulur.

Pek çok Avrupa ülkesi için eğitimde kalkınmışlık göstergesi, o ülkenin okur-yazarlık oranı, kadın ve erkek çocukların okulla devam etmedeki eşitliği, yüksek öğrenim görmüş bireylerin toplumda oransal fazlalığıyla ölçülebilmektedir (Fidan ve Erden 1991, Aydın 2002). İlköğretimin devlet tarafından herkese parasız ve zorunlu olması, ilköğretimi bitirmeyi herkes için ister istemez zorunlu kılmaktadır (Işık 2001). Fakat öğrencilerin ilköğretimden sonra ortaöğretime (liseye) devam edip etmeme nedenleri araştırılmaya değerdir.

2004 Güneydoğu Anadolu Projesi Raporuna, 2003 Türkiye Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporuna ve 2004 ile 2007 Devlet İstatistik Enstitüsünün Çocuk istihdamına dair yayımladığı araştırma raporlarına bakıldığında, okul çağındaki çocukların okullaşamama oranları ve okulda olmaları gerekirken bir işte çalışıyor olan çocuk, genç sayısı oldukça dikkat çekicidir. Bu noktada akıllara takılan temel sorun şu olmaktadır: okul çağındaki çocuklar neden okulda değillerdir ve bu çocuklar neden ortaöğretime devam etmemektedirler? Bu bağlamda araştırmada şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1- Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- 2- Babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3- Annenin eğitim durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4- Babanın iş durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5- Kardeş sayılarına göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 6- İlköğretim öğrencilerinin ortaöğretime devam etmeme eğilimlerinin nedenleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu kırsal bölgelerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarında ve ilköğretim okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden “bulabildiğini örnekleme” yöntemi izlenmiştir. Bulabildiğini örnekleme yöntemi, ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen bireyler üzerinden yapılan örneklemedir (Erkuş 2005: 82). Dolayısıyla araştırmanın verileri, 14 ilin 17 ilköğretim okulunda okuyan toplam 584 sekizinci sınıf öğrencisinin araştırma anketine verdikleri cevaplar aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu (örnekleme) oluşturan okulların isimleri, okulların belli olmaması için verilmemiştir. Ancak bu okullara ait il, okul türü bilgileri ve öğrenci sayıları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan İller ve Bu İllere Ait Okul, Öğrenci Bilgileri

İli	Okul Türü	Okul Sayısı	Kız	Erkek	Toplam
Aksaray	Pansiyonlu İlköğretim Okulu	1	34	42	76
Ankara	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	1	4	31	35
Ardahan	Pansiyonlu İlköğretim Okulu	1	11	15	26
Artvin	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	1	6	8	14
Bartın	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve İlköğretim Okulu	2	35	45	80
Bayburt	Pansiyonlu İlköğretim Okulu	1	7	17	24
Çorum	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	1	21	21	42
Eskişehir	Pansiyonlu İlköğretim Okulu	1	8	0	8
Giresun	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	1	25	33	58

Kayseri	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve İlköğretim Okulu	2	24	21	45
Ordu	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	1	41	38	79
Tokat	İlköğretim Okulu	1	15	8	23
Trabzon	Pansiyonlu İlköğretim Okulu	1	9	16	25
Tunceli	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	2	25	24	49
Toplam		17	265	319	584

Veri Toplama Aracı

Kırsal bölgelerde okuyan 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ortaöğretime devam etme eğilimlerini belirlemek amacıyla uzman kanılarına dayanarak 13 soruluk bir anket oluşturulmuştur. Anket, M.E.B.'in B.08.0.APK.0.03.01.01/4693 sayılı izni ile araştırmanın çalışma grubuna posta ile gönderilmiştir. Veriler, veri toplama aracı olan anket yoluyla toplanmıştır. Sormaca (anket), bireyin birden çok özelliği hakkında çeşitli madde türleriyle bilgi toplamak amacıyla kullanılan bir ölçüde yapılandırılmış yazılı görüşme tekniği ve/veya aracıdır (Erkuş 2005: 119). Anketler, ölçekten farklı olduğundan, bir toplam puandan bahsetmek mümkün olmadığından ölçeklerdeki gibi teknik anlamda güvenilirlik ve geçerlilik kavramlarından söz edilememektedir. Bu gerekçeler ile bu çalışmada kullanılan ölçme aracı bir anket olduğundan güvenilirlik analizi yapılmamıştır. Fakat ölçme ve değerlendirme uzmanının da bulunduğu beş uzmandan *uzman görüşü* alınarak geçerlik için önsel bir çalışma yapılmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Ki-kare testi, doğrusal olmayan ilişkilere de uygulanabilen, iki değişkenin bağımlı olup olmadığının ve frekans ile ifade edilen gruplarda farkın olup olmadığının testinde kullanılan bir istatistiktir (Tabachnick ve Fidell 2001: 55). Dolayısıyla bu çalışmada toplanan veriler ki kare testi ile çözümlenmiştir. Ki kare analizlerinde ortaya çıkan tablo $R \times C$ ($r > 2; c > 2$) tipinde ise bağımsızlık hipotezlerinin testinde pearson ki kare istatistikleri yorumlanmaktadır. Ancak tabloların hücrelerinde beşten küçük frekanslı hücrelerin sayısı, tablonun toplam hücre sayısının % 20'sini geçmemelidir. Aksi takdirde ki kare analizleri geçersiz olmaktadır (Özdamar 2005: 489). Alt problemlerin anlamlılığı ki-kare testi ile analiz edildiğinde beşten küçük frekanslı hücrelerin, tablonun toplam hücre sayısının % 20'sini geçmediği gözlenmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt problemleri için toplanan verilerden elde edilen bulgular, alt problemlerin sırasına uygun olarak, tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilerek bunlara dayalı yorumlar yapılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kız ve erkek öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme konusundaki görüşlerinin dağılımları Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ortaöğretime Devam Edip Etmeme Eğilimi İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkinin Testi

İlköğretimden Sonra Ortaöğretime Devam Edecek misiniz?		Cinsiyet		
		Kız	Erkek	Toplam
Hayır	f	108	123	231
	%	47	53	100
Evet	f	157	196	353
	%	44	56	100
Toplam	f	265	319	584
	%	45	55	100

$\chi^2 = 0.292$ Sd= 1 p= 0.589

Anketi cevaplayan 584 sekizinci sınıf öğrencisi arasında ortaöğretime devam etme konusunda olumlu görüş bildiren kız öğrencilerin sayısı 157 (%44); erkek öğrencilerin sayısı ise 196 (%56)’dır. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi kız ve erkek öğrencilerin görüşlerine göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Bir başka deyişle, ilköğretimden sonra ortaöğretime devam edip etmeme durumu öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Fakat ilköğretime devam eden kız öğrencilerin neredeyse yarısının ortaöğretime devam etmeyecek olması dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalarda, kadının eğitim düzeyi yükseldikçe aile başına düşen çocuk sayısında ve çocuk ölümlerinde azalma görüldüğü, eğitimle birlikte evlenme yaşı yükseldiğinden kadının daha iyi eğitilmiş bireyler yetiştirme olasılığının artması ve eğitilmiş kadının işgücüne katkısı, eğitilmemiş kadına oranla daha yüksek olmaktadır ve bu nedenle ülkenin ekonomik kaynaklarında da bir artış gözlenmektedir (<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Sosprj/yoksulc.pdf>). Dolayısıyla, her yıl MEB politikası olarak özellikle kız öğrencilerin ortaöğretime devam etme eğilimini artıran tedbirler tazelenebilir.

Babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Babaların eğitim durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme konusunda görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Babanın Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Ortaöğretime Devam Edip Etme Eğilimi

İlköğretimden Sonra Ortaöğretime Devam Edecek misiniz?		Babanın Eğitim Durumu							Toplam
		Baba Hayatta Değil	Okur-Yazar değil	Okur-yazar ama okuldan terk	İlkokul	Ortaokul	Meslek Lisesi/ Genel Lise	Üniversite	
Hayır	f	16	11	44	124	31	4	1	231
	%	7	5	19	54	13	2	0	100
Evet	f	7	9	70	148	69	38	12	353
	%	2	2	20	42	20	11	3	100
Toplam	f	23	20	114	272	100	42	13	584
	%	4	3	20	47	17	7	2	100
$\chi^2 = 39.268$ $Sd= 6$ $p= 0.000^*$									

* $p < 0.05$

Ortaöğretime devam etme konusunda olumlu görüş bildiren öğrencilerin %2’sinin babası hayatta değil; %3’ünün babası okur-yazar değil; %20’sinin babası okur-yazar ancak mezun değil; %42’sinin babası ilkokul mezunu; %20’sinin babasının eğitim durumu ortaokul düzeyinde; %11’inin babası meslek veya genel lise mezunu ve sadece %3’ünün babasının eğitim durumu üniversite düzeyindedir. Bu bulgulara göre babalarının eğitim düzeylerinin yüksek olması öğrencilerin ortaöğretime devam etme konusunda olumlu görüş bildirme olasılıklarını doğrudan etkilemekte olduğu söylenebilir.

İstatistiksel olarak da ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimlerinin öğrenci babalarının eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Öğrencilerin babalarının eğitim durumunun yüksek olması, oğlunun ya da kızının ilköğretimden sonra ortaöğretime gitme durumunu olumlu etkilemekte olduğu söylenebilir.

Annenin eğitim durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Ankete katılan sekizinci sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme konusunda görüşlerinin onların annelerinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: *Annenin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Ortaöğretime Devam Edip Etmeme Eğilimi*

		Annenin Eğitim Durumu						
		Anne Hayatta Değil	Okur-Yazar Değil	Okur-Yazar ama okuldan terk	İlkokul	Ortaokul	Meslek/Genel Lise ve Üniversite	Toplam
İlköğretimden Sonra Ortaöğretime Devam Edecek misiniz?	f	8	65	35	110	11	2	231
	%	3	28	15	48	5	1	100
Hayır	f	4	53	76	173	35	12	353
	%	1	15	22	49	10	3	100
Evet	f	12	118	111	283	46	14	584
	%	2	20	19	49	8	2	100
Toplam								
		$\chi^2 = 27.083$ Sd= 5 p= 0.000*						

*p<0.05

Ortaöğretime devam etme konusunda olumlu görüş bildiren öğrencilerin %1’inin annesi hayatta değil; %15’inin annesi okur-yazar değil; %22’sinin annesi okur-yazar ancak mezun değil; %49’unun annesi ilköğretim mezunu; %10’unun annesinin eğitim durumu ortaokul düzeyinde ve ancak %3’ünün annesinin eğitim durumu meslek/genel lise veya üniversite düzeyindedir. Bu bulgulara göre babaların eğitim durumlarında olduğu gibi annelerin eğitim düzeylerinin yüksek olması öğrencilerin ortaöğretime devam etme konusunda olumlu görüş bildirme olasılıklarını doğrudan etkilemektedir. Tablodaki sonuçlara göre annenin okur-yazar olmaması ve annenin hayatta olmaması öğrencilerin anketteki “ortaöğretime devam edecek misiniz” sorusuna “hayır” cevabının verilme sıklığını “evet” cevabının verilme sıklığına göre artırmaktadır. Annenin hayatta olmama durumu kontrol edilemeyeceğinden bu bulgu için bir yorum yapılmazken annenin eğitim durumu ile ilgili olarak annenin okuryazar olmaması çocuğunun da ortaöğretime devam etmemesinin olasılığını artırmaktadır. UNICEF, Dünya Bankası ve Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Bölümü tarafından hazırlanan kızların eğitimi için sürdürülebilir stratejiler

ortaklığı konulu raporda ortaöğretime devam etmeyen kız öğrencilerin için ergenlik döneminde aile kurdukları ve okula gitmeyen çocuklarının oldukları vurgulanmıştır (www2.omu.edu.tr/uib/ilerlemerapor.doc).

Ki-kare testine göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimleri, onların annelerinin eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Öğrencilerin annelerinin eğitim durumunun yüksek olması, oğlunun ya da kızının ilköğretimden sonra ortaöğretime gitme durumunu olumlu etkilemekte olduğu söylenebilir.

Babanın iş durumuna göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Babanın iş durumu ile öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmemesi eğilimi analiz edildiğinde sonuçlar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Babanın İş Durumuna Göre Öğrencilerin Ortaöğretime Devam Edip Etmeme Eğilimi

		Babanın İş Durumu							Toplam
		Baba Hayatta Değil	İşsiz	Memur	İşçi	Emekli	Serbest Meslek	Çiftçi	
İlköğretimden Sonra Ortaöğretime Devam Edecek misiniz?	f	16	69	4	64	7	35	36	231
	%	7	30	2	28	3	15	16	100
Hayır	f	7	57	42	98	14	50	85	353
	%	2	16	12	28	4	14	24	100
Evet	f	23	126	46	162	21	85	121	584
	%	4	21	8	28	4	14	21	100
Toplam									
		$\chi^2 = 44.469$ Sd= 6 $p= 0.000^*$							

* $p<0.05$

Tablodaki sonuçlara göre babanın hayatta olmaması ve işsiz olması durumu öğrencilerin ortaöğretime devam etmek istiyor musunuz sorusuna verdikleri “hayır” cevabının sıklığı, “evet” cevaplarından daha fazla olmaktadır. Babanın işsiz ve hayatta olmamasının getirdiği ekonomik zorluklardan olsa gerek öğrencilerin ortaöğretime devam etme eğilimleri olumsuz etkilenmekte olduğu söylenebilir.

Ki kare testi sonucuna göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimleri öğrencilerin babalarının iş durumlarına

göre farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Ortaöğretime devam etme eğilimi gösterecek olan öğrencilerinin %28'inin babasının işçi, %12'sinin memur olduğu gözlenmiştir.

Kardeş sayılarına göre öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin ortaöğretime devam edememe eğilimlerinin kardeş sayılarının fazla olmasıyla ilgili olabileceği ön görüşünü sınamak için kardeş sayısı ile ortaöğretime devam edip etmeme eğilimi birlikte analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6: Kardeş Sayılarına Göre Öğrencilerin Ortaöğretime Devam Edip Etmeme Eğilimi

		Kardeş Sayısı											
		Kardeş yok	1 kardeş	2 kardeş	3 kardeş	4 kardeş	5 kardeş	6 kardeş	7 kardeş	8 kardeş	9 kardeş	10 ve 10'dan fazla	Toplam
Hayır	f	4	14	46	49	40	28	24	12	5	8	1	231
	%	2	6	20	21	17	12	10	5	2	4	1	100
Evet	f	9	55	82	79	55	37	21	7	5	2	1	353
	%	3	16	23	22	16	10	6	2	1	1	0,3	100
Toplam	f	13	69	128	128	95	65	45	19	10	10	2	584
	%	2	12	22	22	16	11	8	3	2	2	0	100

$\chi^2 = 27.903$ Sd= 10 p= 0.002*

* $p < 0.05$

Tablodaki sonuçlara göre ortaöğretime devam etme eğilimi konusunda olumlu görüş bildiren öğrencilerin %3'ünün kardeşi yok; %16'sının 1 kardeşi; %23'ünün 2 kardeşi; %22'sinin 3 kardeşi; %16'sının 4 kardeşi; %10'unun 5 kardeşi; %6'sının 6 kardeşi; %2'sinin 7 kardeşi; %1'inin 8 ve 9 kardeşinin olduğunu söylemek mümkündür. 4 ve 4'ten fazla sayıda kardeşi olan öğrencilerin ortaöğretime devam etme eğilimlerinin olumlu olmaktan çok olumsuz yönde değiştiği de görülmektedir. Diğer taraftan kardeş sayısının 4'ten az olması ortaöğretime devam edecek misiniz sorusuna evet cevabının sıklığını hayır cevabına göre artırmaktadır. Ancak ailelerin 5 ve daha fazla çocuğa sahip olması çocuklarından en az birinin ilköğretimden sonra ortaöğretime devam etme olasılığını doğrudan etkilemektedir.

Ki kare testi sonucuna göre ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam edip etmeme eğilimleri öğrencilerin kardeş sayılarına göre bir farklılık

göstermektedir ($p<0,05$). Bir başka deyişle, kardeş sayısı, öğrencilerin ortaöğretime devam edip etmeme eğiliminde önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

İlköğretim öğrencilerinin ortaöğretime devam etmeme eğilimlerinin nedenleri nelerdir?

Anketteki “ortaöğretime devam edecek misiniz” sorusuna “hayır” olarak görüş bildiren öğrencilerden ($n=517$) ortaöğretime devam etmeme nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Ortaöğretime devam etmeme nedenleri en sık işaretlenen nedenden en aza doğru cinsiyet değişkenine göre Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Ortaöğretime Devam Etmeme Nedenleri

Nedenler		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
1-Ailem okul masraflarımı karşılayamaz.	f	49	42	91
	%	54	46	100
2-Sekizinci sınıf sonunda yapılan sınavları ya da bir burs kazanamazsam okuyamam.	f	32	44	76
	%	42	58	100
3-Köyümüzde bir lise yok.	f	29	29	58
	%	50	50	100
4-Okumak istemiyorum.	f	20	34	54
	%	37	63	100
5-Dersleri sevmiyorum/Derslerim iyi değil.	f	19	22	41
	%	46	54	100
6-Ev işlerinde anneme ve babama yardım etmeliyim.	f	7	28	35
	%	20	80	100
7-Ailem kızların okuması gereksiz diye düşünüyor.	f	30	2	32
	%	94	6	100
8-Bir iş bulup çalışıp aileme yardımcı olacağım.	f	3	27	30
	%	10	90	100
9-Gitmek istediğim lise başka bir şehirde ve orada kalacak yerim yok.	f	16	14	30
	%	53	47	100
10-Okulu sevmiyorum.	f	8	17	25
	%	32	68	100
11-İleride bir mesleğim olsun istemiyorum, annem-babam ne yapmışsa onu yapacağım.	f	8	12	20
	%	40	60	100
12-Öğretmenleri sevmiyorum.	f	4	13	17
	%	24	76	100
13-Sağlık problemlerim var.	f	2	4	6
	%	33	67	100
14-Okulu bitirince ailem beni evlendirecek.	f	0	2	2
	%	0	100	100
Toplam	f	227	290	517
	%	44	56	100

Bulgulara göre öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında ilk beş neden sırasıyla ailenin okul masraflarını karşılayabilecek ekonomik güçte olmaması, 8. sınıfta girmiş oldukları sınavı veya bir burs kazanılmaması halinde ortaöğretime devam edilemeyeceği, yaşadıkları köyde bir ortaöğretim kurumunun bulunmaması, öğrencinin okumak istememesi ve öğrencinin dersleri sevmemesidir. Araştırmada ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında öğrencinin okumak istememesi ve derslerini sevmiyor olması oldukça dikkat çekici nedenlerdendir. Çünkü ilköğretimde okuyan bu öğrencilerin okulu, dersleri sevmedikleri için okumak istememesi ilköğretimde bu anlamda ciddi bir sorunun olduğunu düşündürmektedir.

Kız öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenlerinin ilk beşi şu şekilde sıralanmaktadır: ailenin kız çocuklarını okumasının gereksiz olduğunu düşünmesi(%94), ailenin okul masraflarını karşılayamayacak olması(%54), ortaöğretim kurumunun bir başka yerde olması nedeniyle kalacak yerin olmaması(%53), derslerin sevilmemesi (%46% ve meslek sahibi olmak istenmemesidir (%40). Kız öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında derslerin sevilmemesi ve meslek sahibi olmanın gereksiz olduğunun düşünülmesi araştırmadan çıkan ilginç sonuçlardır. Ufuk ve Özgen'in araştırmalarında da kız öğrencilerin başlıca okula gitmeme nedeninin en çok okula ilgi duyulmamasının olması çarpıcıdır. 8.sınıfta okuyan kız öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında gösterilen ailelerin (%94'ü) kız çocuklarının okumasının gereksiz olduğunu düşünmesi bir diğer çarpıcı bulgudur.

Erkek öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri incelendiğinde ise ilk 5 neden arasında ilköğretimden sonra bir iş bulunup aileye ekonomik açıdan katkıda bulunulması (%90), ev işlerinde aileye yardımcı olunması (%80), öğretmenlerin sevilmemesi (%76), okulun sevilmemesi (%68) ve bir meslek sahibi edinmek istenmemesidir (%60). Erkek öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında okulun, öğretmenin sevilmemesi araştırmadan çıkan yine en çarpıcı bulgulardandır. Genel olarak öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında gösterilen bu nedenlerin ilköğretimde öğretmen faktörünün çok önemli olduğu açıkça görülmektedir. Bu sonuçlar neticesinde ilköğretim 8.sınıf öğrencilerin meslek edinme konusunda tam bir rehberliğe ihtiyaçları olduğu gibi öğretmenlerin öğrencilere okulu ve dersleri sevdirecek tutum ve davranışlarda bulunmaları gerekliliği bir kez daha söylenebilir. Özellikle ilköğretimde okuyan öğrencilerin gelecekteki davranışlarını ve tutumlarını şekil-

lendirme konusunda temel eğitimin çok önemli bir faktör olduğu bir kez da ortaya çıkmaktadır.

İlköğretim genel müdürlüğü tarafından yapılan bir çalışmada, kırsal bölgelerde pek çok aile zorunlu eğitim gerekçesiyle çocuğunu YİBO ya da PİO'lara göndermekte, ilköğretim sonrasında ise aileler çocuklarını yatılı bir liseye göndermemekte olduğu görülmüştür. Aileden uzak okuyan küçük yaşta çocuklarda ise okuldan kaçma, okula gitmeme gibi sorunlar sıkça bu okullarda yaşanmakta olan sorunlar arasında yer aldığı görülmüştür (<http://iogm.meb.gov.tr/SFAAL/indexsfaal.htm>)

Tartışma ve Öneriler

İlköğretim öğrencilerinin ortaöğretime devam etme eğilimleri sınıf seviyelerine göre farklılık gösterip göstermediği tartışılabilir. Özellikle hangi sınıf düzeyinde öğrencilerin ortaöğretime devam etmeme eğilimi gösterdiği araştırılabilir. Araştırmada 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam etmeme nedenleri arasında yer alan okula, öğretmene ilişkin geliştirilen olumsuz tutum ve davranışların hangi sınıf düzeyinde kazanıldığı bu tutum ve davranışların giderilmesi bakımından önemlidir.

Tüm okullarımızda, psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin önemi dikkate değerdir. Çünkü ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ortaöğretime devam etme gerekçelerini oluşturmak için meslek edinmenin önemi vurgulanmalı, öğrencilere okulu, öğretmeni sevdirecek çalışmalar yürütülmelidir. Sekizinci sınıf öğrencilerin meslekler hakkında bilgi edinmeleri, özellikle meslek seçimi konusunda bir hedeflerinin olmasına neden olacaktır. Böylece meslek edinme amacı ile öğrencilerin ortaöğretime devam etmeleri sağlanabilir.

Araştırma sonuçları arasında öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarının düzeyi onların ortaöğretime devam etme eğilimlerini de etkilediği ortaya çıkmıştı. Dolayısıyla, eğitim düzeyi yüksek kuşakların yetiştirilmesinde anne ve babalarının eğitim düzeylerinin de yüksek olması gerekliliği söz konusudur. İlköğretim son sınıfta okuyan öğrencilerin ortaöğretime devam etme eğilimlerinin belirleyici bir faktörü de babanın iş durumudur. Öğrencilerin babalarının hayatta olmaması veya işsiz olmaları onların ortaöğretime devam etme olasılığını düşürmektedir. Dolayısıyla bu noktada ortaöğretime devam etmek isteyen öğrencilerin babalarının iş durumu göz önüne alınarak ortaöğretime devam etmeleri halinde eğitim bursu ile desteklenecek olmaları güvencesi sağlanmalıdır.

Süreç içinde Türkiye'de eğitim sistemi, eğitim politikaları, müfredatlar, eğitim ortamlarının fiziki koşulları. vs. her ne kadar değişiyor olsa da özellik-

le kız çocuklarının bir üst düzey eğitime devam edememe nedenlerinin değişmediği söylenebilir. Geçmişten günümüze yalnızca kız çocuklarının okullaşmama oranı azalmıştır. Öğrencilerin okula gitmeme nedenleri bugünün Türkiye'sinde hala ortada durmaktadır. Değişen eğitim sistemi, müfredat. vs. öğrencilerin bir üst eğitime geçememe nedenlerini çözememiştir. O nedenle, benzer araştırmalar gelecekte de yinelenerek, çalışmaların sonuçları karşılaştırılarak sorunun çözümüne ilişkin kalıcı eğitim politikaları geliştirilebilir.

Kaynaklar

- Aydın, İnyet Pehlivan (2002). *Alternatif Okullar*. Ankara: Pagem Yay.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporu, Yeni Yoksulluk ve Türkiye'nin Değişen Refah Rejimi*. www.undp.org.tr/publications/Documents/new_poverty.pdf. Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2012.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. *Kız Çocuklarının Eğitiminin Engellenmesi ve Ev İşlerinde Çalıştırılması*, www.die.gov.tr/tkba/paper3_2rev.pdf. Erişim Tarihi: 17 Kasım 2004.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. www.die.gov.tr/cin/CIN-TR/cocuk99.pdf. Erişim Tarihi: 10 Ocak 2007.
- Erkuş, Adnan (2005). *Bilimsel Araştırma Sarmalı*. Ankara: Seçkin Yay.
- Fidan, Nurettin ve Münire Erden (1991). *Eğitime Giriş*. Ankara: Feryal Matbaacılık.
- Güneydoğu Anadolu Projesi. *Eğitimde Yeni Ufuklar II: Eğitim Hakkı ve Okula Gidemeyen Çocuklar*. www.gap.gov.tr/Turkish/Sosprj/yoksulc.pdf. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2004.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2002). İlköğretim Genel Müdürlüğü Resmi Web Sayfası. <http://iogm.meb.gov.tr/SFAAL/indexsfaal.htm>. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2004.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2002). *2001 Yılı Başında Milli Eğitim*. Ankara: MEB Yay.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Resmi Web Sitesi. www2.omu.edu.tr/uib/ilerlemerapor.doc. Erişim Tarihi, 02 Kasım 2004
- Özdamar, Kazım (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir: ETAM A.Ş. Matbaa Tesisleri, Kaan Kitapevi.

Özgen, Özlen ve Hatun Ufuk. “Kırsal Kesimde Kadın Olmak”.
www.zmo.org.tr/etkinlikler/5tk02/46.pdf. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2004.

Tabachinick, Barbara G. and Linda S. Fidel (2001). Using Multivariate Statistics. USA:Allyn&Bacon.

UNICEF Resmi Web Sayfası. [www.unicef.org/turkey/untr.pdf-ge6a.pdf](http://www.unicef.org/turkey/untr.pdf/ge6a.pdf).
Erişim Tarihi: 2 Kasım 2004.

The Inclination of 8th-Year Primary School Students in Rural Areas to Attend Secondary Education

Tülin Acar*

Abstract

The aim of this study is to determine primary school students' inclination to attend secondary education and explain the reasons why they fail to do so. The data were gathered from 584 students in eighth grade in 17 primary schools in 14 different cities. The data were collected through a questionnaire. It was found that there is a significant correlation between 8th-year primary school students' tendency to attend secondary school education and their fathers' professions, their parents' educational background and the number of their siblings ($P < 0,05$). However, when gender was considered, no significant link was found. There seem to be 5 major reasons why these students cannot continue to receive education after primary education: 1. the family's inability to meet the child's school expenses 2. the student's failure to receive scholarship or get accepted to a secondary-education institution 3. the absence of a secondary school in the student's immediate hometown 4. the student's unwillingness to receive secondary education 5. the student's dislike of attending lessons.

Keywords

Primary education, Secondary education, Schooling, Inclination to continue with secondary education

* Dr., Parantez Educational Organisations, Specialist in Measurement and Evaluation - Ankara / Turkey
torbicer@gmail.com

8-

Аннотация

17 584- 14

(<0,05).
(> 0,05).

Ключевые Слова